

Смачило Валентина Володимирівна

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова*

Smachylo Valentyna

*Dr.Sc. Ec, Assistant Professor of the
Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

Димченко Олена Володимирівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова*

Dymchenko Olena

*Dr.Sc. Ec, Professor,
Head of the Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

Рудаченко Ольга Олександрівна

*доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова*

Rudachenko Olha

*Dr.Sc. Ec, Associate Professor, Assistant Professor of the
Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

Черних Марія Ігорівна

*магістр кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова*

Chernykh Mariia

*Master of the Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

DOI: 10.25313/2520-2294-2023-4-8761

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМ МІСТ УКРАЇНИ

STATUS AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE STARTUP ECOSYSTEM OF THE UKRAINIAN CITIES

Анотація. В статті проаналізовано поточний стан стартап екосистеми українських міст. Досліджено зміни, які вплинули на сучасну стартап-екосистему внаслідок війни. Досліджено рейтинг Startup Blink, який включає в себе 100 стартап екосистем країн та 1000 стартап екосистем міст світу. Обґрунтовано тенденції розвитку стартап екосистем міст України, які входять в даний рейтинг.

Проаналізовано та сформовано проблеми підприємництва в Україні. Досліджено основні публікації вітчизняних та зарубіжних науковців щодо розвитку стартап-екосистеми в цілому. Такий підхід дав можливість сформулювати власне бачення екосистеми стартап, під якою розуміється взаємодіюча та взаємозалежна сукупність інституцій, діяльність яких створює середовище для якісного та кількісного зростання стартапів як суб'єктів інноваційного розвитку підприємництва.

В статті також проаналізовано дані Global Startup Ecosystem Index від StartupBlink, який є найбільшим повним рейтингом екосистем стартапів. Саме StartupBlink – це найповніша у світі карта екосистем стартапів і дослідницький центр,

який працює над виявленням імпульсу екосистем стартапів у всьому світі та прискоренням їхнього зростання. Обґрунтована методологія розрахунку індексу стартап екосистем StartupBlink, яка включає в себе три складові: кількісні, якісні показники та оцінку бізнес-середовища. Аналіз даних показав, що кількісна складова, яка відповідає за рівень активності через її стейкхолдерів, кількості наявних стартапів, коворкінгів, акселераторів та зустрічі в Україні в 2021 році досяг 4,39. Якісна складова, що є параметром якості результатів та досягнень екосистеми склала 0,78. Складова «Оцінка бізнес-середовища» зупинилася на позначці 1,86. Такі негативні зміни обумовлені війною. Однак, стартап-екосистема України продемонструвала стійкість та залишилася в світових топ-50, де займає 50 місце, що є позитивним. Також окремо було проведено і аналіз стартап-екосистеми України за містами, де стартап екосистема м. Києва опустилася на 45 позицій, але, при цьому, місто, залишилося в найвищому рейтингу в Україні та єдиним в топ-100 у світі.

Ключові слова: підприємництво, стартап екосистема, стартап екосистема міст.

Summary. The article analyzes the current state of the startup ecosystem of Ukrainian cities. The changes that have affected the modern startup ecosystem as a result of the war are explored. The Startup Blink ranking, which includes 100 startup ecosystems of countries and 1000 startup ecosystems of cities in the world, was studied. The development trends of the start-up ecosystems of the cities of Ukraine that are included in this rating are substantiated.

The problems of entrepreneurship in Ukraine were analyzed and formulated. The main publications of domestic and foreign scientists regarding the development of the startup ecosystem as a whole have been studied. This approach made it possible to form one's own vision of the startup ecosystem, which is understood as an interacting and interdependent set of institutions whose activities create an environment for the qualitative and quantitative growth of startups as subjects of innovative entrepreneurship development.

The article also analyzes data from StartupBlink's Global Startup Ecosystem Index, which is the largest comprehensive ranking of startup ecosystems. StartupBlink is the world's most comprehensive map of startup ecosystems and a research center that works to identify the momentum of startup ecosystems around the world and accelerate their growth. A well-founded methodology for calculating the index of startup ecosystems StartupBlink, which includes three components: quantitative, qualitative indicators and assessment of the business environment. Data analysis showed that the quantitative component responsible for the level of activity through its stakeholders, the number of existing startups, co-working spaces, accelerators and meetings in Ukraine in 2021 reached 4.39. The qualitative component, which is a parameter of the quality of the ecosystem's results and achievements, was 0.78. The component «Assessment of the business environment» stopped at the mark of 1.86. Such negative changes are due to the war. However, Ukraine's startup ecosystem has demonstrated resilience and remained in the world top 50, where it ranks 50th, which is positive. An analysis of the startup ecosystem of Ukraine by cities was also conducted separately, where the startup ecosystem of Kyiv fell by 45 positions, but, at the same time, the city remained in the highest ranking in Ukraine and the only one in the top 100 in the world.

Key words: entrepreneurship, startup ecosystem, startup ecosystem of cities.

Постановка проблеми. Розвиток підприємництва є запорукою економічного зростання демократичної країни з ринковою економікою. Роль органів державної влади та місцевого самоврядування полягає у сприянні та розвитку підприємницької діяльності. Це виявляється через розробку та використання комплексної сукупності різноманітних інструментів, програм, що ведуть до формування сприятливого підприємницького середовища. Безпосередньо у розвитку підприємництва суттєву відіграють стартапи як особлива форма діяльності, яка спрямована на інноваційне вирішення проблем і задоволення потреб. Тому постає питання формування цілісної комплексної екосистеми розвитку підприємництва, де окремо можна виділити екосистему стартапів. Формування такої цілісної екосистеми має створюватися на засадах наскрізної взаємодії суб'єктів всіх рівнів. На основі принципу системності можна зазначити, що національна стартап екосистема буде включати більш дрібні екосистемні утворення — міські стартап екосистеми. Діяльність та взаємодія останніх створюють і забезпечують підґрунтя для її

розвитку. Саме зазначене обумовлює необхідність вивчення питання стану міських стартап екосистем України як передумови підвищення підприємницької активності в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз стартап екосистем на різних рівнях доцільно розпочати з еволюції даного поняття, прийшов в економічний обіг з біології. Вважається, що першим, хто ввів його в економічний обіг став Джеймс Мур [1], який в 1993 р. увів в обіг термін «підприємницька екосистема» та вважав, що екосистема включає як внутрішнє так і зовнішнє середовище.

В міжнародній економічній спільності слід відмітити значну кількість публікацій, в яких розкривалися питання формування та розвитку стартап екосистем, зокрема: [2–6].

Ці напрацювання є ґрунтовним базисом для розуміння теоретичних аспектів, але недостатнім для практичної імплементації в українських реаліях. Колектив авторів також вивчав питання розвитку стартап екосистем на різних рівнях — від міжнародного до національного — та сформував власне її бачення [7–9].

Колектив авторів вважає, що екосистему можна розглядати як певну взаємодіючу сукупність інституцій та організацій, які вступають у відносини взаємозалежності, створюють середовище для успішного функціонування підприємств, а також допомагають виробляти продукцію, технології та послуги, в яких є потреба клієнтів. Спираючись на розуміння стартапу як початкового етапу підприємництва, в основі якого покладено вирішення проблеми інноваційними способами та інструментами, реалізація якого передбачає формування економічної та соціальної цінності в умовах високого ризику та створення масштабованої бізнес-моделі, можна сформулювати дефініцію стартап екосистеми. Під екосистемою стартапів було запропоновано розуміти взаємодіючу та взаємозалежну сукупність інституцій, діяльність яких створює середовище для якісного та кількісного зростання стартапів як суб'єктів інноваційного розвитку підприємництва. Тобто, в основі складових стартап екосистеми покладено середовище, яке сприяє розвитку стартапів, а також їх якісні та кількісні характеристики, що корелює з баченням складових в Global Startup Ecosystem Index від Startup Blink. Базуючись на цьому, авторський колектив в подальших дослідженнях буде спиратися на структурування стартап екосистеми, яка представлена в індексу Global Startup Ecosystem Index від Startup Blink, який відображає стартап екосистему міста (кількісна складова, якісна складова, бізнес-середовище).

Мета статті. Метою статті є вивчення стану стартап-екосистем міст України як складових національної стартап екосистеми та визначення тенденцій їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Інформаційною базою даного дослідження стали дані Global

Startup Ecosystem Index 2022 від Startup Blink [4], який є найбільшим повним рейтингом екосистем стартапів 100 країн та 1000 міст світу з 2013 року. StartupBlink — це найповніша у світі карта екосистем стартапів і дослідницький центр, який працює над виявленням імпульсу екосистем стартапів у всьому світі та прискоренням їхнього зростання. Взагалі, StartupBlink прагне сприяти зростанню стартових екосистем у всьому світі, демонструючи менші екосистеми, які зазвичай не охоплюються пресою та іншими дослідницькими організаціями.

Обрання саме цього рейтингу обумовлене наявністю структурованої стартап екосистеми, яка описується компонентами, що містять відповідні показники та описи. Методологія розрахунку індексу стартап екосистем StartupBlink містить 3 складові: кількісні, якісні показники та оцінку бізнес-середовища (рис. 1).

Згідно з результатами аналізу від StartupBlink Україна на кінець 2021 року — початок 2022 р. посіла 50 місце серед усіх країн світу. Але при цьому за 2021 р. країна впала вниз на 16 позицій. Спираючись на розрахунки індексу стартап-екосистеми, можна відзначити, що кількісна складова, що відповідає за рівень активності через її стейкхолдерів, кількості наявних стартапів, коворкінгів, акселераторів та зустрічі, досягає 4,39 (табл. 1).

Якісна складова, що є параметром якості результатів та досягнень екосистеми (її трафік, рейтинг домену, клієнтська база, наявність філій та науково-дослідницьких центрів, міжнародних технологічних корпорацій, філії транснаціональних компаній, обсяг інвестицій, кількість співробітників, наявність компаній-єдинорогів, компаній виходу та пантеонів) склала 0,78.

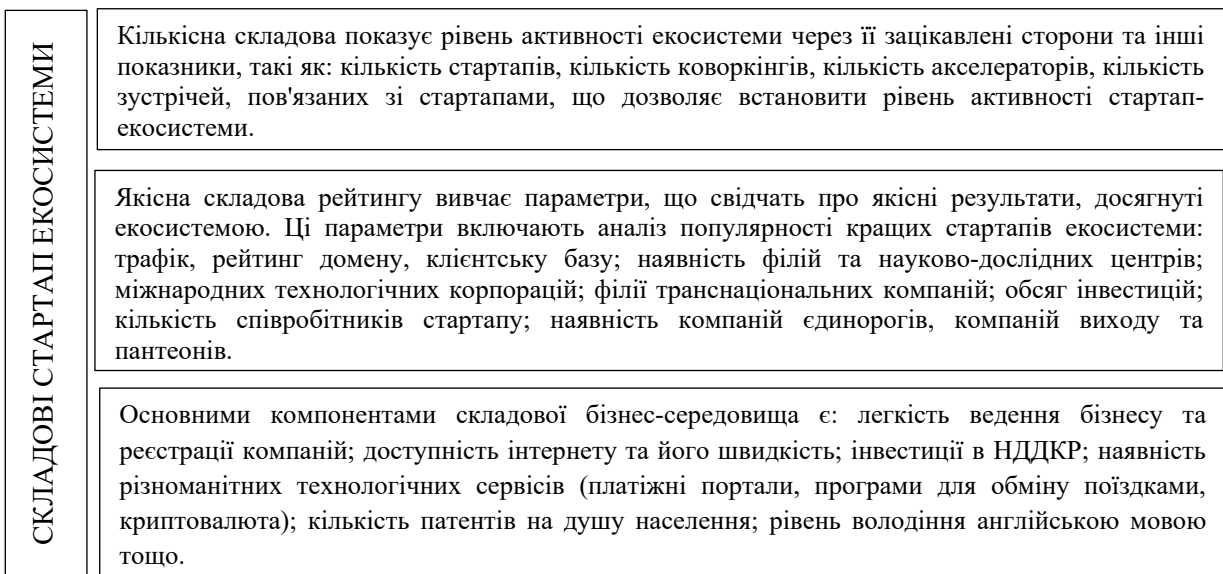

Рис. 1. Складові стартап екосистеми за Startup Blink
Джерело: власна розробка

Таблиця 1

Стартап екосистема України

Ранг	Країна	Зміна рангу (з 2021 р.)	Кількість балів	Кількість якості	Оцінка бізнесу	Загальний показник
50	Україна	-16	4,39	0,78	1,86	4,389

Джерело: побудовано авторами на основі [4]

Складова «Оцінка бізнес-середовища», що поєднує ділові та економічні показники на національному рівні, які фокусуються на загальних показниках, пов'язаних з інфраструктурою, бізнесом та навколишнім середовищем, а також можливістю працювати засновникам в кожній країні, зупинилася на позначці 1,86. Загальний показник по країні в цілому становить 4,389.

Такі зміни обумовлені війною, хоча стартап-екосистема України продемонструвала стійкість та залишилася в світових топ-50, де займає 50 місце. Також Україна посідає 30 місце в Європі після того як також знизилася у рейтингу на 9 позицій.

На українському ринку незадовго до початку війни і в порівнянні з попередніми роками відбувся «бум» бізнес-ініціатив у формі новостворених стартапів. У 2019–2021 роках значно більше вийшло на ринок бізнес-суб'єктів, ніж у 2011–2018 роках. Ця позитивна тенденція розвитку була зруйнована початком війни.

До початку війни, стартапи мали свої штаб-квартири в 14 українських областей та регіонів, з них 48,2% розташовано в Київській області.

Львівська область посідає друге місце за кількістю стартапів на ринку України. Третіми за рахунком є Харківська та Вінницька області. Очевидно, що, окрім Харківської області, стартапи на українському ринку переважно розрізнені в центральній і західній частинах країни, що може бути пов'язано з нестабільністю на кордоні з росією ще до початку війни (слід зазначити, що більшість стартапів було створено у 2019-му році).

Стартапи працюють переважно в містах з населенням понад 100000 осіб, тобто у великих міських центрах у вищезазначених регіонах. Лише 6% українських стартапів розташовані в малих містах, цікаво, що частіше в сільській місцевості, ніж у маленьких містах.

Трохи більше, а саме 40% нових підприємств є товариствами з обмеженою відповідальністю — ця організаційно-правова форма домінує серед українських стартапів.

Досить часто, майже в 15% випадків, компанії ще не мають організаційно-правової форми, що може бути пов'язано з ранньою стадією діяльності та вибором оптимальної форми діяльності. Є аж 7 інших рішень, якими користуються підприємці — з командитних товариств до неурядових організацій.

Падіння національної стартап екосистеми в рейтингу 100 країни знайшло своє відображення і в змінах, що відбулися на рівні стартап екосистем міст, які входять до топ 1000 (табл. 2).

Перш за все слід відмітити, що, порівняно з минулим роком, коли в топ-1000 було шість міст, зараз Україна представлена чотирма містами. З рейтингу топ-1000 вибули міста Тернопіль та Дніпро.

Аналізуючи рейтинг стартап екосистем міст, слід відмітити, що усі українські міста суттєво втратили позиції в глобальному рейтингу міст, але Київ зберігає позицію у світовому топ-100, доводячи свою стійкість. Стартап екосистема м. Києва опустилася на 45 позицій, але залишився містом найвищого рейтингу в Україні та єдиним в топ-100 у світі, будучи на 93 місці. Київ займає найбільше місце в рейтингу 25 найкращих міст у світі для галузей маркетингу та продажів і програмного забезпечення та даних.

Усі інші українські міста значно впали в рейтингу, сягнувши місця нижче 700-го. Одеса, зараз є другим місцем в національному масштабі, її рейтинг загалом впав на 348 позицій до 742-го у всьому світі. Львів, який показав чудові результати у 2021 році втратив свою позицію другого міста країни за рейтингом і знизився на 494 позиції до 749-го. Харків опустився на 342 позиції до 855-го місця.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз стартап екосистем міст України за 2022 р.

Національний рейтинг	Місто	Зміни рейтингу	Глобальний рейтинг та його зміни	Загальний рахунок	Кількісна оцінка	Показник якості	Бізнес-оцінка
1	Київ	-	93–45	7,892	1,36	4,78	1,75
2	Одеса	+1	742–348	0,325	0,07	0,03	0,23
3	Львів	-1	749–494	0,320	0,06	0,04	0,23
4	Харків	-	855–342	0,230	0,03	0,03	0,16

Джерело: побудовано авторами на основі [4]

Висновки. Стаття сфокусована на аналізі поточного стану стартап екосистем українських міст та тих змінах, які відбулися внаслідок війни. Досліджується рейтинг Startup Blink, який описує 100 стартап екосистем країн та 1000 стартап екосистем міст світу. На основі методів статистичного аналізу визначаються тенденції розвитку стартап екосистем міст України, які входять в рейтинг.

Література/References

1. Moore J.F. Predators and prey: a new ecology of competition. *Harvard business review*. 1993. Vol. 71. № 3. P. 75–86.
2. Jacobides M., Cennamo C., Gawer A. Towards a Theory of Ecosystems. *Strategic Management Journal*. 2018. Vol. 39, Issue 8. P. 2255–2276.
3. Segers J. The Emerging Entrepreneurial Ecosystem in the Limburg region, Belgium. 2019. URL: <https://www.uin.org/2019/10/31/the-emerging-entrepreneurial-ecosystem-in-the-limburg-region-belgium/>
4. StartupBlink: Global Startup Ecosystem Index. 2022. URL: <https://www.startupblink.com/blog/reports/>
5. Burstrom T., Lahti T., Parida V., Wartiovaara M., Wincent J. A definition, review, and extension of global ecosystems theory: Trends, architecture and orchestration of global VCs and mechanisms behind unicorns. *Journal of Business Research*. 2023. 157. 113605. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.113605>
6. Stam E., Van de Ven A. Entrepreneurial ecosystem elements. *Small Business Economics*. 2021. 56(2). P. 809–832. doi: <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00270-6>
7. Kyzym M., Dymchenko O., Smachylo V., Rudachenko O., Dril N. Cluster Analysis Usage as Prerequisite for Implementing Strategies of Countries Startup Ecosystems Development. In: Arsenyeva, O., Romanova, T., Sukhonos, M., Tsegelnyk, Y. (eds) *Smart Technologies in Urban Engineering*. STUE 2022. *Lecture Notes in Networks and Systems*, Springer, Cham. 2023. Vol 536. P. 290–301. doi: https://doi.org/10.1007/978-3-031-20141-7_27
8. Dymchenko O., Smachylo V., Rudachenko O., Palant O., Kyselhof Ye. Modeling the Influence of Startup Ecosystem Components: Entrepreneurial Aspect. *Scientific Horizons*. 2022. Vol. 25, No. 11. P. 131–140. doi: [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(11\).2022.131-140](https://doi.org/10.48077/scihor.25(11).2022.131-140)
9. Dymchenko O., Smachylo V., Rudachenko O., Dril N. The formation of a startup ecosystem as a basis for increasing entrepreneurial activity: the experience of Ukraine. *Annual International Scientific Conference «Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy»*, September 23–24, Conference Proceeding. 2022. P. 41–48.